

31.5.2006

2296/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Liisa Nieminen

USKONNOLLISTEN JÄSENLEHTIEN JAKAMINEN

1

KANTELU

Kantelija pyysi eduskunnan oikeusasiamiehelle 8.8.2005 lähettämässään sähköpostiviestissä oikeusasiamiestä tutkimaan Kuopion seurakunnan menettelyä, koska seurakunta lähettää hänelle toistuvista kielloista huolimatta Kirkko ja Koti -lehteä.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Kuopion tuomiokirkkoseurakunnan selvitys (liitteenä). Tuomiorovastin seurakunnan kirkkoneuvoston puolesta 15.11.2005 antamassa lausunnossa todettiin, että seurakunnalla ei ole toimivaltaa Kirkko ja Koti -lehden jakeluun liittyvissä asioissa, vaan siitä vastaa seurakuntayhtymän tiedotusyksikkö yhdessä Suomen Postin kanssa. Posti jakaa lehden kesäaikaa lukuun ottamatta joka toinen perjantai osoitteettomana jakeluna kaikkiin talouksiin.

Tiedotusyksikkö puolestaan ilmoitti Kirkko ja Koti -lehden päätoimittajan 14.11.2005 laatimassa lausunnossa, että kantelijan ilmoitus siitä, että hän ei halua seurakuntalehteä jaettavan itselleen, oli välitetty lehden kustantajalle (Suomen Kirkkomediat Oy), joka oli antanut jakelukiellosta tiedon postin osoitetiedostoon. Kun tilanne ei pyynnöistä huolimatta ollut korjaantunut, päätoimittaja katsoi vastuun asiasta siirtyneen lehden jakeluun. Hän suositti myös "ei ilmaisjakelua" -maininnan kiinnittämistä oveen lehden jakelun estämiseksi.

3

RATKAISU

Olen tutkinut asian ja lausun seuraavaa.

Asiaa voidaan mielestäni tarkastella kahdella eri tasolla: ensinnäkin, mikä elin on viime kädessä vastuussa siitä, että Kirkko ja Koti -lehti jaetaan kaikkiin talouksiin ja onko tuollainen menettely sopusoinnussa uskonnonvapauden periaatteen kanssa. Toinen kysymys koskee sitä, miksi kantelijan esittämä lehden jakelukiello ei ole mennyt perille.

Käsittelen vain ensiksi mainittua kysymystä. Perustelen asiaa seuraavasti. Suomen perustuslain 109 §:n mukaan oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Suomen Posti Oy:n menettelyn arvioiminen ei siten kuulu oikeusasiamiehen toimivaltaan sikäli, kuin on kyse päivälehtien jakelusta. Kirkkomediat Oy on julkisyhteisöjen omistama kaupallinen osakeyhtiö, jonka toiminnan arvioiminen ei myöskään kuulu oikeusasiamiehen toimivaltaan.

Katson kuitenkin, että Kuopion tuomiokirkkoseurakunta, johon kantelu kohdistuu, ei voi vetäytyä kaikesta vastuusta vetoamalla siihen, että vastuu kuuluu Suomen Kirkkomediat Oy:lle ja Suomen Posti Oy:lle.

Tuomiokirkkoseurakunnan lausunnon mukaan Kuopion seitsemän seurakuntaa muodostavat seurakuntayhtymän, jonka tiedotusyksikkö vastaa lehden jakelusta. Päätöksen lehden jakamisesta kaikkiin talouksiin lienee tehnyt tiedotusyksikkö tai sen valtuuttamana Kirkko ja Kaupunki -lehden toimitus, mutta viimekätinen vastuu kuuluu kuitenkin mielestäni seurakuntayhtymälle. Se lienee tehnyt ainakin yleisen päätöksen lehden jakamisesta, vaikka olisikin jättänyt yksityiskohtaisen päätöksenteon Kirkkomediat Oy:lle, joka on lehden kustantaja.

Myös uskonnollisten lehtien jakamisesta päätettäessä on kunnioitettava perus- ja ihmisoikeuksia.

Suomen perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä ja kotirauha on turvattu. Tämä tarkoittaa sitä, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten ja muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä.

Lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Ihmisoikeustoimikunta on tulkinnut 8 artiklaa siten, että kyse ei ole kielletystä yksityiselämään puuttumisesta, jos henkilö joutuu postin mukana vastaanottamaan vasten tahtoaan mainosmateriaalia (tapaus 24967/94, Ijsspeerd v. Alankomaat, päätös 20.2.1995).

Tämä on perusteltavissa sillä, että sekä Suomen perustuslain 12 §:ssä että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa turvataan myös sananvapaus, johon kuuluu oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakoitua estämättä. Sananvapauteen sisältyy myös mainonnan vapaus.

Vaikka kaupallisten mainosten jakaminen kaikkiin niihin postilaatikoihin ja -luukkuihin, joissa sitä ei ole nimenomaisesti kielletty, voidaan vielä hyväksyä sananvapauden käytön nimissä, on uskonnollisten julkaisujen jakaminen samaan tapaan mielestäni eri asemassa. Tätä perustelen sillä, että sekä Suomen perustuslain 11 §:ssä että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklassa

turvataan myös uskonnonvapaus. Siihen kuuluu myös oikeus olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan.

On totta, että jokainen voi kieltää ilmaisjakelulehtien jakelun itselleen "ei ilmaisjakelua" -tarralla. Monissa alueellisissa lehdissä on kuitenkin usein myös tärkeää informaatiota asuinalueen tapahtumista, joten kaikki eivät välttämättä halua kieltää kaikkien ilmaisjakelulehtien jakelua.

Tässä tapauksessa on viime kädessä seurakunnan vastuulla järjestää sellainen lehden jakelu, joka kunnioittaa ihmisten uskonnollista vakaumusta. Paras vaihtoehto olisi, että lehti jaettaisiin postin mukana vain seurakunnan jäsenille, kuten useissa seurakunnissa tehdäänkin. Vähin, mitä voidaan edellyttää, on se, että jakelun kieltä vaatineen mielipidettä kunnioitetaan. Myös tältä osin on seurakunnan vastuulla, että sen hankkima jakeluorganisaatio hoitaa jakelun uskonnonvapautta kunnioittaen.

Edellä esitetyin perustein katson Kuopion evankelis-luterilaisten seurakuntien muodostaman seurakuntayhtymän, johon myös kantelun kohteena oleva Kuopion tuomiokirkkoseurakunta kuuluu, menetelleen lainvastaisesti Kirkko ja Kaupunki -lehden jakelua koskevassa asiassa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3 esittämäni käsityksen Kuopion evankelis-luterilaisten seurakuntien muodostaman seurakuntayhtymän menettelyn lainvastaisuudesta seurakuntayhtymän tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän seurakuntayhtymälle jäljennöksen tästä päätöksestäni.